

**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1999**

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1999**

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.

Čl. 45 Ústavy Slovenskej republiky

KOMPLEXNÝ ENVIRONMENTÁLNY MONITOROVACÍ A INFORMAČNÝ SYSTÉM

• CELOPLOŠNÝ ENVIRONMENTÁLNY MONITOROVACÍ SYSTÉM

V októbri roku 1999 bola predložená na rokovanie vlády SR **Koncepcia dobudovania komplexného monitorovacieho a informačného systému v životnom prostredí**. Táto vychádzala z dvoch základných východísk:

- z uvedenia si reálneho stavu plnenia doterajších úloh, ktoré boli realizované v zmysle Koncepcie monitorovania životného prostredia pre územie Slovenskej republiky z roku 1992 (realizácia komplexného monitorovacieho systému bola vykonávaná na základe projektov čiastkových monitorovacích systémov (ďalej ČMS), ktoré boli schválené uznesením vlády SR č. 449/1992)
- z požiadaviek, ktoré pre Slovenskú republiku vyplývali z prípravy na vstup do európskych štruktúr.

Komplexný monitorovací systém je založený na relatívne stabilnom monitorovacom systéme, pokrývajúc om územie SR ako celku, na základe poznania stavu a vývoja jeho jednotlivých zložiek. Má charakter uceleného monitorovacieho systému založeného na systematickom, stálom a pravidelnom sledovaní rozhodujúcich charakteristík životného prostredia. Cieľovo je orientovaný na rozhodovacia úroveň vrcholných riadiacich republikových a regionálnych orgánov a pod. Hlavným zdrojom financovania monitoringu je štátny rozpočet.

Komplexný monitorovací systém je členený do subsystémov – **čiastkových monitorovacích systémov**, nasledovne:

Tabuľka č. 1: Prehľad jednotlivých ČMS

ČMS	Garant	Stredisko ČMS
Ovzdušie	MŽP SR	SHMÚ Bratislava
Meteorológia a klimatológia	MŽP SR	SHMÚ Bratislava
Voda	MŽP SR	SHMÚ Bratislava
Geologické faktory	MŽP SR	GS Bratislava
Pôda	MP SR	VÚPOP Bratislava
Biota (fauna a flóra)	MŽP SR	SAŽP Banská Bystrica
Lesy	MP SR	LVÚ Zvolen
Odpady	MŽP SR	SAŽP Banská Bystrica
Cudzorodé látky v potravinách a krmivách	MP SR	VÚP Bratislava
Rádioaktivita v životnom prostredí	MŽP SR	SHMÚ Bratislava

Zásadnou požiadavkou Konceptie dobudovania komplexného monitorovacieho a informačného v životnom prostredí je v rámci **aktualizácie projektov jednotlivých ČMS** zabezpečiť analýzu a priemet požiadaviek na štruktúru a vyhodnocovanie potrebných dát, vyplývajúcich z analogických postupov a smerníc Európskej únie, uplatňovaných v krajinách Európskej únie.

Rozbory zámerov stavu realizácie projektov celoplošného monitorovacieho systému a vykonávacích monitorovacích činností za rok 1999 viedli k nasledovným konštatovaniam:

- v dostatočnej miere sa nerealizovalo budovanie celoplošného monitorovacieho systému z dôvodu nedostatku disponibilných kapitálových prostriedkov,
- čo sa týka finančného zabezpečenia kapitálových prostriedkov z pohľadu celoplošného monitorovacieho systému v ČMS Otvorené, prejavila sa kritická situácia v prevádzke monitorovania ovzdušia v SR,
- v ČMS Voda sa z dôvodu nepridelenia finančných prostriedkov nerealizoval monitoring v 5 subsystémoch (toxicita vôd, izotopové zloženie vôd, banské vody, minerálne a termálne vody, závlahové vody),
- v rezorte MP SR bola najvyššia miera funkčnosti monitorovacích aktivít a bolo primerane zabezpečené financovanie ČMS Pôda, Lesy a Cudzorodé látky v potravinách a krmivách. Prístrojová technika (požadované kapitálové prostriedky pre rok 1999) pre ČMS Cudzorodé látky v potravinách a krmivách bude realizovaná v roku 2000 prostredníctvom projektu PHARE,
- uznesením vlády SR č. 357 zo dňa 6. mája 1999 boli zrušené úlohy týkajúce sa monitorovania záťaže obyvateľstva faktormi prostredia a žiarenia a iných fyzikálnych polí vykonávaných v rezorte MZ SR,
- jednotlivé rezorty poskytli z rozpočtu na rok 1999 tieto dispozičné finančné prostriedky:

Tabuľka č. 2: Prehľad financovania monitorovacieho systému (mil. Sk)

Rezort	kapitálové			bežné		
	požadované	skutočnosť	%	požadované	skutočnosť	%
MŽP SR	136,44	6,63	4,86	77,69	57,88	74,50
MP SR	38,30	0,00	0,00	30,00	27,73	92,43
Spolu	174,74	6,63	3,79	107,69	85,61	79,50

Zdroj: MŽP SR

Pri dobudovaní **monitorovacieho systému** a v nadväznosti naň **aj informačného systému monitoringu** bude potrebné brať na zreteľ, že:

- v súvislosti so snahou Slovenskej republiky zapojiť sa do európskych štruktúr je potrebné získavať a poskytovať informácie o stave životného prostredia v rozsahu a štruktúre obvyklej v krajinách Európskej únie. Odporúčanie Rady Európy č. RE Nr. (90) 1 o európskej stratégii pri ochrane životného prostredia (1990) členským krajinám odporúča permanentné monitorovanie vlastností zložiek životného prostredia,
- v rámci OECD sa vyžaduje výmena environmentálnych informácií vo vopred stanovenom rozsahu,
- nadväzne na Konferenciu OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED – *United Nations Conference on Environment and Development*) v Rio de Janeiro bola v roku 1993 schválená NR SR a vládou SR **Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky**. Na tento dokument nadväzuje **Národný environmentálny akčný program** (NEAP I a II), so sektorom environmentálnej informatiky a monitoringu,
- konferencia tiež prijala základný koncepčný dokument – **Agenda 21. storočia**, kde v zásade č. 10 uvádza: „Na národnej úrovni musí mať jednotlivec riadny prístup k informáciám o životnom prostredí, ktorými disponujú úrady, vrátane informácií o nebezpečných látkach a činnostiach v spoločnosti.“,
- v spolupráci s UNDP (*United National Development Programme*) v rámci Národnej stratégie ochrany životného prostredia na Slovensku bol pripravený projekt v rámci programu „**Capacity 21**“, kde sa hovorí aj o potrebe monitoringu: Cieľ 6: „*Vybudovanie komplexného monitorovacieho systému na sledovanie zmien na všetkých úrovniach*“. Tento okrem iného žiada:
 - a) používať nové monitorovacie metódy pre lepšie pochopenie zmien,
 - b) podporiť prepojenie rôznych monitorovacích systémov.

Právo na sprístupnenie informácií o životnom prostredí má každý bez preukázania právneho alebo iného záujmu alebo dôvodu, na ktorý informácie požaduje.

*§ 5 zákona NR SR č. 171/1998 Z. z.
o prístupe k informáciám o životnom prostredí*

• REZORTNÝ ENVIRONMENTÁLNY INFORMAČNÝ SYSTÉM

Systemy RIS

MŽP SR v roku 1999 zabezpečovalo priebežné úlohy vyplývajúce z budovania **rezortnej časti Štátneho informačného systému MŽP SR (RIS)**. V súlade s koncepciou RIS pokračovalo riešenie, realizácia a prevádzka nasledovných systémov:

- **ŽPNet**, počítačová sieť rezortu životného prostredia,
- **Metainfo**, metainformačný systém,
- **ISM**, informačný systém monitoringu,
- **ISÚ**, informačný systém o území,
- **ISOŽP**, informačný systém odborov životného prostredia,
- **VIS**, vnútorný informačný systém MŽP SR.

V oblasti VIS boli realizované a prevádzkované nasledovné funkčné celky:

- rozšírenie technickej infraštruktúry počítačovej siete,
- vytvorenie INTRANET-u,
- vytvorenie interaktívneho prostredia v rámci INTRANETU-u na uverejňovanie dokumentov, oznamov a požiadaviek na rozšírenie.

Komunikačný systém RIS-u (ŽPNet)

ŽPNet je neverejná rozľahlá dátová sieť (*Wide Area Network*), ktorá prepája jestvujúce lokálne počítačové siete (LAN) rezortných organizácií MŽP SR v rámci Slovenska.

Pripojené rezortné organizácie sú : Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Slovenská inšpekcia životného prostredia, Správa národných parkov, Správa slovenských jaskýň. Prepojené rezortné organizácie sú : Geologická služba SR, Slovenský hydrometeorologický ústav. Prepojenie vlastných sietí LAN/WAN rezortných organizácií so sieťou ŽPNet umožňuje priamu komunikáciu so zdrojmi a sieťovými službami (intranet) siete ŽPNet. ŽPNet je prepojená aj so zahraničím v rámci projektu PHARE prostredníctvom siete EIONET (*European Environment Information and Observation Network*), ktorej národný uzol EIONET-SK je v Slovenskej agentúre životného prostredia v Banskej Bystrici.

V roku 1999 bol zrušený uzol siete ŽPNet v Tatranskej Lomnici nakoľko Výskumná stanica štátnych lesov TANAP-u nie je organizácia rezortu MŽP SR. Zároveň bolo zrealizované prepojenie sietí SHMÚ a GS SR so sieťou ŽPNet. Do prevádzky bol uvedený internetový server siete ŽPNet v doméne zpnet.sk. Rýchlosť pripojenia siete ŽPNet do Internetu bola zvýšená na 128 kbit/s.

Metainformačný systém (Metainfo)

Metainformačný systém slúži na zber a prezentáciu informácií o dátových zdrojoch organizácií rezortu MŽP SR. Jeho cieľom je vytvoriť prehľad o dátach produkovaných rezortom MŽP SR tak, aby slúžil širokej verejnosti. Pôjde o katalóg prístupný cez internet. Verejný prístup do systému bude možný od 1.1.2001.

Informačný systém monitoringu (ISM)

V roku 1997 sa začal pripravovať medzirezortný projekt Informačného systému monitoringu (ISM), ktorý zabezpečí prepojenie parciálnych IS jednotlivých Čiastkových monitorovacích systémov (ČMS) do uceleného systému. Projekt ISM navrhuje spôsob realizácie prostredníctvom GIS, integrujúceho existujúce parciálne IS.

Projekt ISM bol 15. júla 1999 schválený na OPM ministra ŽP a po medzirezortnom pripomienkovaní predložený do Rady vlády pre informatiku. Rada vlády SR pre informatiku svojim uznesením č. 1-1/2000 zo dňa 25. februára 2000 odporučila ministrovi životného prostredia po zapracovaní pripomienok schváliť projekt ISM, ktorý bol zaktualizovaný v zmysle schválenej Koncepcie dobudovania komplexného monitorovacieho a informačného systému v životnom prostredí a dopracovaný o všetky zásadné pripomienky členov Rady vlády SR pre informatiku.

Budovanie ISM bolo rozvrhnuté do etáp v rámci osobitného harmonogramu. V strediskách ČMS vytvorili a prezentovali WEB stránky so základnými informáciami o činnosti jednotlivých ČMS a zostavená metadatabáza ISM v členení podľa jednotlivých prevádzkovateľov parciálnych informačných systémov ČMS. Väčšina správcov ČMS spracovala metadatabázu monitoringu, definovala typy informácií pre jednotlivé úrovne používateľov a vystavila verejne prístupné informácie vo forme správ, tabuliek, grafov a mapiek.

Informačný systém o území (ISÚ)

Výsledkom prác na projekte ISÚ bolo podrobnejšie rozpracovanie špecifikácie časti databáz v pôsobnosti rezortu MŽP SR a spresnenie rámcového dátového modelu ISÚ. Súčasťou riešenej fázy je taktiež analýza disponibilných vrstiev a údajov (IS SAŽP) v rámci rezortu a podrobnejšia špecifikácia nevyhnutných podmienok ovplyvňujúcich ďalší postup prác s cieľom dopracovania projektu do realizačnej fázy.

Informačný systém odborov životného prostredia (ISOŽP)

Projekt ISOŽP bol vypracovaný v zmysle Koncepcie rezortného informačného systému MŽP SR a schválený Radou vlády SR pre informatiku ako prvý projekt podľa zákona NR SR č. 261/1995 Z. z. o štátnom informačnom systéme. Cieľom projektu je automatizácia odborných činností odborov životného prostredia okresných a krajských úradov, skvalitnenie a skrátenie rozhodovacieho procesu, prenos informácií potrebných pre vrcholové riadenie a zabezpečenie informačných tokov do iných informačných systémov.

V roku 1999 pokračovala realizačná etapa projektu v jednotlivých subsystémoch projektu podľa schválených návrhov, ktoré prejedнала projektová rada na svojom stretnutí. Pre subsystém VPLYVY bola vytvorená prvotná analýza, podľa ktorej sa začal vytvárať softwar pre potrebu pracovníkov SAŽP. V subsystéme ODPADY sa pripravoval prechod programu RISO 4.0 na platformu Windows, pokrývajúci všetky smernice EÚ.

Pre overovanie a testovanie aplikačného programového vybavenia boli zapožičané personálne počítače na okresné úrady. Bola spracovaná analýza, ktorá definovala potrebné údaje pre prácu odborov ŽP a spracovaný projekt: Geografický informačný systém odborov životného prostredia a ďalších odborov štátnej správy.